

ETNOKOREOLOŠKE POTI MIRKA RAMOVŠA

REBEKA KUNEJ

V članku je analizirana raziskovalna dejavnost Mirka Ramovša, ki je v zadnjih treh desetletjih prejšnjega stoletja odločilno zaznamoval etnokoreološke raziskave v Sloveniji, saj je bil kot raziskovalec ljudskega plesa med letoma 1966 in 2003 zaposlen v Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU. Članek ovrednoti njegova raziskovalna prizadevanja, usmeritve in spoznanja in poudari tri področja njegovega delovanja: zbiranje gradiva in ustvarjanje zbirke zapisov ljudskih plesov, preučevanje gradiva in objava študij ter aplikativnost njegovih etnokoreoloških raziskav.

Ključne besede: ples, folkloristika, etnokoreologija, Mirko Ramovš, Slovenija

This article analyzes the research activity of Mirko Ramovš, who had a decisive impact on ethnochoreology research in Slovenia in the last three decades of the twentieth century as a folkdance researcher employed from 1966 to 2006 at the ZRC SAZU Institute of Ethnomusicology. This article evaluates his research efforts, orientations, and findings, and it emphasizes three areas of his work: collecting material and creating collections of folkdance notations, studying the material and publishing his research, and the application of his ethnochoreology studies.

Keywords: dance, folklore studies, ethnochoreology, Mirko Ramovš, Slovenia

Etnokoreologija na Slovenskem se je od svojih začetkov v 30. letih 20. stoletja vseskozi razvijala in imela domicil v raziskovalni ustanovi – Folklorinem inštitutu. Po osmih desetletjih in ob nekaterih vmesnih organizacijskih spremembah in preimenovanjih (več gl. Golež Kaučič 2014) je njegov naslednik današnji Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU (v nadaljevanju GNI). Etnokoreološko vedo na Slovenskem je utemeljil France Marolt in ob ustanovitvi Folklornega inštituta predvidel tudi oddelek za ljudske ples (Ramovš 1989: 63). Tako se začetki raziskovanja ljudskega plesa na Slovenskem ujemajo z dogajanjem drugod po Evropi (prim. Giurchescu in Trop 1991; Felföldi 1999). Inštitutski oddelek za ljudske ples je začel v polnosti delovati šele po drugi svetovni vojni, ko je nezasedeno mesto leta 1945 prevzela Marija Šuštar. Leta 1966 jo je nasledil Mirko Ramovš in ostal na tem delovnem mestu vse do upokojitve leta 2003. Na podlagi njegove bibliografije, analize razprav in gradiva v GNI v tem prispevku analiziram in presojam Ramovšev prispevek etnokoreološkim raziskavam na Slovenskem.

Začetki etnokoreološke poti Mirka Ramovša so bili v veliki meri bolj splet okoliščin kakor odločitev. Kot študent slavistike na Univerzi v Ljubljani se je priključil Akademski folklorni skupini France Marolt, sprva kot plesalec, pozneje pa tudi kot pomočnik umeetniške vodje in koreografinje Marije Šuštar, ki je takrat vodila skupino. Tesna povezava med delovanjem folklorne skupine, ki je bila leta 1948 ustanovljena kot strokovna skupina inštituta (Kunej 2014), in GNI je pripomogla k temu, da je Ramovševemu prevzemu

strokovnega in umetniškega vodstva v folklorni skupini leta 1965, v naslednjem letu sledila še zaposlitev v GNI. Mirko Ramovš, rojen v Ljubljani leta 1935, je s tem petletno službo učitelja slovenskega jezika zamenjal za novo v raziskovalni dejavnosti – postal je folklorist oz. raziskovalec plesnega izročila, kar je osmišljalo njegovo življenjsko poklicno in zasebno pot vsa nadaljnja desetletja.

Ramovševim raziskovalnim prizadevanjem, namenjenim ljudskemu plesu v času zaposlitve v inštitutu, lahko dodamo še dobro zadnje desetletje, ko je po formalni upokojitvi v inštitutu še naprej deloval in raziskoval. Njegova prizadevanja v etnokoreologiji so v nadaljevanju analizirana v treh sklopih: zbiranje gradiva in ustvarjanje zbirke zapisov ljudskih plesov, preučevanje gradiva in objava študij ter aplikativni vidik etnokoreoloških raziskav. Njegovo delo in prizadevanja so oblikovala raziskovalno področje slovenske etnokoreologije, ki jo je opredelil kot vedo

o plesnem izročilu kakega naroda, pojmovanem v najširšem pomenu, od preprostih obhodov do najbolj dognanih oblik. Preučuje razvoj plesnega izročila, njegovo oblikovno podobo, povezanost z glasbo, družb. vlogo in človekovo razmerje do plesa. (Ramovš 2004a: 116)

ZBIRANJE GRADIVA IN USTVARJANJE ZBIRKE ZAPISOV LJUDSKIH PLESOV

Raziskovanja plesne kulture na Slovenskem so bila v 20. stoletju predvsem pozitivistično naravnana (prim. Simetinger 2014) in so zagotavljala »znanstvenost po načelu, da je znanstveno tisto, kar je empirično preverljivo in metodično obdelano« (Slavec Gradišnik 1990: 48). Tej usmeritvi je pretežno sledil tudi Mirko Ramovš, saj je bila ena njegovih prednostnih nalog zbiranje gradiva in zapisovanje tistih ljudskih plesov, ki jih naglo spodrivajo novi, sodobni plesi. Zapisi jih trgajo pozabi in ohranjajo v spominu:

Besedni ali grafični zapisi ljudskih plesov, ki jih hranijo arhivi folklorističnih ustanov kot dragocen dokument t. i. ljudske kulture, niso pomemben vir samo za strokovnjake, ker jim omogočajo verodostojno znanstveno etnokoreološko raziskovanje in objavlanje gradiva, temveč tudi za vse tiste, ki ljudski ples reproducirajo in javno prikazujejo, saj je večina tradicionalnih plesnih oblik zamrla ter se živih in povezanih s kontekstom ne morejo več videti. (Ramovš 2009: 302)

V prispevku, v katerem je obravnaval metode in cilje raziskovanja slovenskega plesnega izročila, je zapisal: »Osnova vsakega preučevanja je gradivo, zato je ena prvih nalog etnokoreologije, da ga zbira med ljudmi na terenu in v arhivskih pisanih ter likovnih virih«

Mirko Ramovš zapisuje ples (pred letom 1990). Foto: Karmen Narobe, arhiv GNI ZRC SAZU.

(Ramovš 1980a: 83). V tem je videl del svojega poslanstva in zato obiskal številne kraje¹ v Sloveniji in zamejstvu in s tem močno obogatil inštitutsko zbirko zapisov ljudskih plesov (GNI Pl), ki danes obsega 1129 enot.

Vsak zapis plesa, tj. enota v zbirki, vsebuje zapis v plesni pisavi (praviloma v kinetografiji, redkeje v plesopisu Tončke Marolt), če gre za preprostejše ples, pa le besedni opis. Dodani so osnovni podatki o plesalcu/-cih oziroma pripovedovalcu, o zapisovalcu, kraju in času zapisa, pripadajoči melodiji. Natančen pregled zbirke pokaže, da je največ zapisov prispevala Marija Šuštar (504 enot), za njo pa Ramovš, ki je prispeval 320 enot. V zbirki so tudi zapisi plesov drugih, zunajinštitutskih zapisovalcev. Tako je Tončka Marolt (žena Franceta Marolta) kot zunanja sodelavka prispevala 148 enot, drug pomemben zapisovalec je bil Radoslav Hrovatin (83 enot), ki je ples zapisoval ob raziskavah v terenskih ekip Slovenskega etnografskega muzeja. Vendar je Ramovšev prispevek k ustvarjanju zbirke mnogo večji, saj ni prispeval le svojih zapisov, temveč je poskrbel, da se je obseg zbirke večal tudi z zapisi drugih. Ramovš je namreč vnašal v zbirko tudi enote iz različnih objav ljubiteljev in dodajal v zbirko tudi zapise svojih inštitutskih kolegov, ki jih sami niso uvrstili vanj, ter na tak način povečeval obseg zbirke ljudskih plesov. Ko je svoj prvi zapis v zbirko prispeval po obisku Rezije ob pustu leta 1967 (datum zapisa: 7. februar 1967; oznaka GNI Pl 615), je bilo v nadaljnjih letih dopolnjevanje zbirke v njegovih rokah; poleg lastnih zapisov z različnih terenskih raziskav je po njegovi zaslugi zbirka bogatejša še za vpis 194 enot drugih avtorjev. Zbirki ljudskih plesov, katere obseg od konca 20. stoletja ostaja nespremenjen, je še zadnje nove enote prispeval leta 1999 prav Ramovš.²

V primerjavi z večino njegovih prejšnjih zapisov se zadnji zapisi iz 90. let prejšnjega stoletja razločujejo v dvojem: najprej gre praviloma za ples, ki ni več zapisan pri posameznih nosilcih, temveč je zapisan na podlagi izvedbe pri folklorni skupini ali na seminarju za člane folklorne skupine; drugo, pri zapisu (nastajanju kinetograma) je uporabljal videoposnetek, s pomočjo katerega je izdelal plesni zapis; kinetogram torej ni več primarni zapis plesa, temveč transkripcija posnete vsebine.

Ramovš je najintenzivneje zapisoval ljudske ples v šestdesetih in sedemdesetih letih, pozneje se je število enot po desetletjih močno zmanjšalo. Na to je vplivalo tudi njegovo razumevanje ljudskega plesa, saj je zanj ljudski ples »ples, temelječ na izročilu, značilen predvsem za podeželje in na Slovenskem živ vsaj do druge svetovne vojne« (Ramovš 1992: 295). Primernih sogovornikov (ali plesalcev) za tako opredeljen ljudski ples pa je bilo proti koncu 20. stoletja vse manj.

¹ Osem zgodb oziroma svoji spominov na terensko delo etnokoreologa v svojem zgodnjem obdobju 1968–1975 je strnil v zapisu »Terenske zgodbe« (Ramovš 2014).

² V 90. letih 20. stoletja je GNI pridobil video kamero, s katero sodelavci dokumentirajo tudi različne plesne dogodke, ki so del inštitutske zbirke videoposnetkov.

Terensko delo v Porabju (ob službenem avtu na sliki Valens Vodušek, Zmaga Kumer in Mirko Ramovš). Gornji Senik, 1970. Foto: Julijan Strajnar, arhiv GNI ZRC SAZU.

Njegovo terensko delo je bilo praviloma usmerjeno na zbiranje gradiva, značilnega za preteklost, redkeje pa na opazovanje plesne realnosti danega trenutka in zbiranje gradiva oziroma dokumentiranje sodobnih plesnih oblik ali dogodkov.

Razumljivo in opravičljivo je, da je bila prednostna naloga raziskav zbiranje gradiva, saj je ljudski ples, kot smo ga opredelili, zamiral, živel le v nekaterih okoljih ob redkih priložnostih ali sploh obstajal le še v spominu starejših. Posledica tega dejstva je bila, da večine plesov skoraj ni bilo mogoče zapisati po neposredni izvedbi na plesnih zabavah, ampak le po izvedbi ob obisku ne več mladih informatorjev, pogosto celo le še po opisu. (Ramovš 1995a: 7)

Navedek deloma razgrinja vzrok, zakaj filmska oziroma video kamera ni bila Ramovševa stalna spremljevalka na terenu, čeprav se je zavedal prispevka avdiovizualnega zapisa k razumevanju plesa kot gibanja. Delno pa je treba to pojasniti tudi z dejstvom, da je bila nekdanja tehnologija mnogo dražja, kakor je danes, in tudi raziskovalnim ustanovam težko dosegljiva (prim. Fikfak in Kuret 2008: 78). Vendar je na uporabo videokamere kot tehničnega pomagala opozoril v člankih, v katerih je obravnaval metode v etnokoreologiji (Ramovš 1980a, 1995a). V filmografiji etnološkega filma (Križnar 1982) zasledimo, da je bil Mirko Ramovš filmski snemalec štirih filmov v letih 1968–1971. V gibljivo sliko je ujel nastope folklornih skupin na *Dnevu narodnih noš v Kamniku*, pustovanje in ples v Reziji ter dvakrat *Jurjevanje* v Črnomlju. Eden teh filmov je barvni, drugi so črno-beli, prav vsi pa nemi in posneti v filmskem formatu normal 8-mm. Poleg tega je bil navzoč, ko so nastajali nekateri filmi inštitutskih kolegov, predvsem Julijana Strajnarja v 60. in 70. letih 20. stoletja. Videokamera je postala del njegove raziskovalne terenske opreme šele sredi 90. let, ko je inštitut leta 1995 pridobil videokamero Hi-8. Zdi se, da je vmesno obdobje brez kamere Mirko Ramovš nadomeščal z intenzivnim sodelovanjem s Televizijo Ljubljana kot scenarist oddaj *Slovenski ljudski plesi*.

V članku »Naloge slovenske etnokoreologije v prihodnje« (1995a) je Ramovš zapisal, da je predmet etnokoreoloških raziskav ples, ki je značilen za najširše plasti prebivalstva na slovenskem etničnem ozemlju, da je treba raziskovati tudi sedanost, ki lahko pomaga pri razlagi preteklih plesnih pojavov, hkrati pa opozoril, da ljudskega plesa, kakor ga je opredelil, iz različnih razlogov ni več. Zato bo v prihodnje težišče raziskovanja preusmerjeno iz plesa na akterje – plesalce in plesno dogajanje:

Predmet njenega raziskovanja bo kot doslej ples, ki je namenjen osebni zabavi in razvedrilu, le da bo središče njenega raziskovanja odslej predvsem človek-plesalec. /.../ Pač pa se zdaj ne bo omejila na človeka s podeželja, zanimal jo bo tudi človek v mestu, človek vseh slojev in skupin na Slovenskem. (Ramovš 1995a: 8)

Terensko raziskovanje v Rezi. Na sliki levo zgoraj: Julijan Strajnar in Mirko Ramovš (s kamero). Bila, 1974. Foto: Milan Štrukelj, arhiv GNI ZRC SAZU.

Kljub zapisanemu raziskovalnega zanimanja – če namreč upoštevamo objave – ni preusmeril tudi na mestno okolje, čeprav je dokumentarno terensko delo vsaj občasno namenil tudi sodobnim plesnim pojavom v urbanem okolju (med drugim je s tem namenom v 90. letih 20. stoletja obiskal celo rave party). Zato so zgornje besede predvsem opozorilo in napotilo njegovim naslednikom, kaj je treba še vključiti v prihodnje etnokoreološke raziskave.

OBJAVA GRADIVA IN ŠTUDIJE

Dokumentiranje ljudskega plesa je bilo strokovno motivirano s študijem sprememb kulturnih sestavin, vendar se splošno v letih po drugi svetovni vojni »v ozadju čuti tudi posebno vrednotenje gradiva preteklosti, nekakšna nostalgična zagledanost – ki je morda celo lahkoverno zaupala moči znanstvenega folklorizma – v reaktualizacijo prežitkov« (Slavec Gradišnik 2000: 49). V tem kontekstu je razumeti tudi njegove monografske objave, saj so bile vse njegove knjige bolj kot strokovnjakom in raziskovalcem namenjene članom folklornih skupin oziroma tistim, ki se ukvarjajo s predstavitvami ljudskega plesa na odru. Že njegova prva samostojna publikacija *Slovenski narodni plesovi* (1971c) je bila namenjena udeležencem »folklornega seminarja«. Uvodnemu delu na osmih straneh, ki je le nekoliko spremenjen Ramovšev prispevek v knjigi *Folklor i scena* Ivana Ivančana (Ramovš 1971b), sledi 55 zapisov plesa v kinetografiji (pri preprostejših skupinskih plesih je le besedni opis skupaj s pripadajočimi melodijami).

Podobno strukturo je v nadaljevanju Ramovš ohranil tudi v vseh knjigah, izdanih v slovenščini, tujim bralcem pa je poleg zapisov v kinetografiji namenil angleški povzetek sinteznega uvodnega dela. Najprej je leta 1980 pripravil antologijo *Plesat me pelji. Plesno izročilo na Slovenskem* (1980b), ki naj bi premostila vrzel do izida izčrpnih pokrajinskih zbirk ljudskega plesa. V predgovoru je zapisal, da je bilo treba »najprej objaviti zbirko, ki bi bila hkrati znanstveno zanesljiv prikaz ljudskega plesnega izročila na Slovenskem in priročnik, v katerem bi folklorne skupine našle ustrezno gradivo za svoje nastope« (Ramovš 1980b: 7). Po Ramovševih besedah je dodal knjigi poljudnost z besednimi opisi plesov, znanstvenost pa z zapisi v kinetografiji in navedbo arhivskih podatkov. V tej knjigi je uvodni del obširnejši: v posamičnih poglavjih je opredelil pojem ljudskega plesa, vire, vrste in njihovo razširjenost, plesne oblike, glasbeno spremljavo, plesno izrazje, vlogo plesa in pregled dotedanjih raziskav ljudskega plesa. Opredelitvi ljudskega plesa, podani uvodoma v knjigi, je ostal zvest do danes, vseskozi je namreč osmišljala predmet njegovih raziskovalni prizadevanj:

Slovenski ljudski plesi so zdaj za nas plesno izročilo, značilno za slovensko etnično ozemlje vse do let pred drugo svetovno vojno. Če ga imamo samo iz kmečkega podeželja, je krivo deloma dejstvo, da je bilo do nedavne preteklosti večina slovenskega prebivalstva kmečkega stanu, deloma pa enostranska usmerjenost raziskovalcev plesnega izročila. (Ramovš 1980b: 13)

V drugem, obširnejšem delu knjige je objavil 104 različne plesne, najprej skupinske, nato nekaj otroških in nazadnje številne parne, pri čemer jih je razporedil od tistih, za katere menil, da so najstarejši, do najmlajših po nastanku. Tako je pri skupinskih začel s preprostim tekom v serpentinastih zavojih in nadaljeval s kompleksnejšimi plesnimi igrami in plesi, pri parnih oblikah pa s štajerišem in zibenšritom ter nadaljeval z različnimi dvodelnimi plesi, vključujočimi polko ali valček, zbirko pa končal s specifičnim rezijanskim plesom.

Dobro desetletje po izidu antologije je Ramovš začel izdajati pokrajinsko sklenjene zbirke ljudskega plesa, ki so temeljile na zbranem gradivu v inštitutski zbirki, ter s tem nadaljeval tradicijo svoji predhodnikov Franceta Marolta in Marije Šuštar, ki sta že izdala pokrajinsko zasnovane tri zvezke v zbirki *Slovenski ljudski plesi* (Marolt in Šuštar 1958; Šuštar 1958, 1968). Zbirka sedmih knjig *Polka je ukazna. Plesno izročilo na Slovenskem* je širši javnosti odstrla mnogo gradiva iz inštitutske zbirke ljudskih plesov. Prvotni koncept zbirke³ je bil po izidu prve knjige spremenjen in namesto treh se je leta 2000 zbirka končala z izdajo sedme knjige. Struktura uvodnega dela k prvi knjigi *Polka je ukazana* (Ramovš 1992b) je enaka kakor v antologiji *Plesat me pelji*, njena vsebina pa je deloma dopolnjena

³ Prvotni načrtu je predvidel izid treh knjig: v prvi naj bi bil objavljen izbor ljudskih plesov Gorenjske, Dolenjske in Notranjske, v drugi iz Bele krajine, vzhodne Štajerske, Prekmurja in Porabja in v tretji knjigi iz Slovenske Istre, Primorja, Benečije, Rezije, Koroške in zahodne Štajerske (Ramovš 1992b: 5).

s spoznanji zadnjega obdobja. Naslednjim knjigam v zbirki (Ramovš 1995b, 1996, 1997, 1998b, 1999b, 2000b) je dodal mnogo krajši uvodni del, v katerem je strnil značilnosti plesnega izročila, predstavljenega v posamični knjigi, in obravnaval vire, ki so v pomoč pri razumevanju ljudskega plesa na izbranem geografskem območju. Ramovš je v predgovoru k zadnji knjigi zapisal: »Seveda zbirka ne predstavlja vsega, kar so nekdaj na Slovenskem plesali ali morda še plešejo. Nikoli ni mogoče ugotoviti in zapisati vseh različic, saj je bilo navsezadnje teh toliko, kolikor je bilo plesalcev« (Ramovš 2000b: 6).

V zbirki sedmih knjig je tako objavil obsežen del plesnega gradiva iz inštituta, več kot polovico vseh zapisov (601) v zbirki. Pri tem je prihajalo tudi do določenih redakcij zapisov. Ob natančni analizi zapisov variant štajeriša (Kunej 2012) sem ugotovila, da je pri nekaterih zapisih v objavah prihajalo do razhajanj med zapisom v arhivu in objavo ter da je Ramovšev z redakcijo želel odpraviti tiste nejasnosti, za katere z veliko verjetnostjo lahko trdimo, da so posledica napake zapisovalca. Podobno kot inštitutska zbirka tudi Ramovševe objave zapisov plesa bolj težijo k podajanju variantnosti določenega tipa plesa kot k številčnosti določene variante. Ali povedano drugače: presenetljivo malo je zapisov v zbirki, ki bi predstavljali povsem enako plesno varianto istega tipa plesa.

Ob objavah zbirk je zbrano inštitutsko gradivo Ramovšu omogočalo pisanje temeljitejših razprav. Tako je po številu objavljenih razprav o plesnem izročilu na Slovenskem močno presegel svoje predhodnike. V razpravah se je lotil obravnav posamičnih plesov; pri tem si je za vsakega prizadeval ugotoviti njegov izvir in potek razvoja plesnih oblik, razširjenost v evropskem prostoru in variantnost na Slovenskem ter razčleniti obliko in strukturo plesa. Te vrste razprave je od leta 1972, ko so začele izhajati *Traditiones*, objavljati v tem znanstvenem časopisu. Podrobno je preučil potrkan ples (1972a), romarski vrtec (1977b), kolanje (1979), zibensrhit (1986), prvi rej (1988), mazurko (1990a), otroške igre z odvzemanjem in privzemanjem (1991), osemco (1992a), valček (2003b), plesne igre (2004b). V prispevku se je dotaknil tudi Valvasorjevega etnokoreološkega gradiva (1973) in analiziral prispevek Karla Štreklja k raziskovanju ljudskega plesa (1995c). Ramovš je slovenski ljudski ples raziskoval tudi v zamejstvu – pri Slovencih v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, zapise plesov je vključeval v svoje zbirke, Porabcem pa namenil tudi samostojno razpravo (2001). Povsem spregledal ni niti zdomcev in izseljencev (1984), čeprav ga terensko-raziskovalna pot ni nikoli vodila mednje za dlje časa. V dveh razpravah je obravnaval še ples v slovenski ljudski pesmi (1998a) in ljudske plesne pesmi na Slovenskem (1999b). Za razloček od prvih objav, v katerih je bila poudarjena predvsem zgodovinsko-razvojna in oblikovno-razvojna perspektiva obravnavanih plesov, je v člankih zadnjega desetletja vse več plesno-antropološkega vidikov (npr. Ramovš 2001, 2004b). Podobno so bila tudi drugod v Evropi, predvsem v vzhodnem delu, koreološka raziskovanja dolgo kulturnozgodovinska; največkrat so izhajala iz čistih koreografskih oblik, pri tem pa je prevladovala uporaba primerjalne in geografske metode (prim. Zebec 1995: 302).

Ramovš je raziskovalec - etnokoreolog, ki je izjemno redko objavljati svoja spoznanja zunaj meja Slovenije in v tujem jeziku. Podobno je tudi večina evropskih etnokoreologov

Udeleženci 18. kongresa folkloristov Jugoslavije v Bovcu leta 1971. Vršič, september 1971. Foto: Branko Kostelac, arhiv GNI ZRC SAZU.

druge polovice 20. stoletja (npr. za madžarskega etnokoreologa Görgya Martina gl. Quigley 2015) objavljala v materinem jeziku, zato ostajajo njihove razprave po večini nedostopne tujcem (bralcem angleščine). Zato je pomembno, da je svojo zadnjo tehtno objavo v *Traditiones* (2005) o preobrazbah ljudskega plesa objavil v angleškem jeziku in tako vsaj del svojih spoznanj posredoval tudi ne-slovenskim bralcem, ki jim je v knjižnih objavah poleg uporabe mednarodne plesne pisave kinetografije vedno namenil tudi daljše povzetke uvodnega teoretičnega dela v angleškem jeziku.

Do razpada Jugoslavije je aktivno sodeloval na kongresih jugoslovanskih folkloristov in v zbornikih teh posvetov objavil nekaj razprav (Ramovš 1971b, 1972b, 1989b, 1990b), enega od zbornikov pa tudi souredil (Bogataj in Ramovš 1979). Vso svojo poklicno pot je član stanovskega društva, sprva še Slovenskega etnografskega društva, v katerem je bil nekaj časa tajnik, nato pa Slovenskega etnološkega društva. V društveni reviji je večkrat poročal o simpozijih jugoslovanskih folkloristov ali o društvenih aktivnosti.

Čeprav vedno osredinjen na raziskave ljudskega plesa, je Ramovš sodeloval pri večini pomembnih etnoloških projektov: za *Etnološko topografijo slovenskega etničnega ozemlja* je pripravil vprašalnice za ples (1977a), prispeval je poglavje za knjigo *Slovensko ljudsko izročilo* (1980), s 117 gesli pa sodeloval pri nastajanju *Slovenskega etnološkega leksikona*, za katerega realizacijo je deloma zaslužen tudi Ramovš, saj je kot takratni upravnik Inštituta za slovensko narodopisje leta 1989 sprejel predlog o nadaljevanju in dokončanju tega projekta (Baš 2004: V).

APLIKATIVNI ETNOKOREOLOG

Ramovš se je s plesom, ki je izhajal iz ljudskega izročila, najprej srečal v folklorni plesni skupini in s tem povezani ljubiteljski dejavnosti, v kateri je z veseljem ostajal kljub raziskovalnim nalogam;⁴ še več, menil je, da

je za etnokoreologa pomembno tudi delo izven znanstvenih okvirov, predvsem na kulturno-prosvetnem področju, npr. s folklornimi skupinami. Etnokoreolog ne more biti samo opazovalec in registrator, ampak tudi svetovalec in usmerjevalec. (Ramovš 1980a: 96)

Ramovš je raziskovalna spoznanja vedno širil tako v znanstveno-strokovnih krogih kot tudi med najširšim občinstvom. Iz njegove bibliografije (Kunej 2015) je razvidno, da je pripravil 92 radijskih oddaj, v katerih se je opiral na posamične terenske raziskave ali spoznanja, ki jih je pred tem objavil v znanstvenih razpravah. Glavnina so prispevki za oddajo *Slovenska zemlja v pesmi in besedi*, ki je nastala v 60. letih na pobudo inštitutske kolegice dr. Zmage Kumer. Poleg te oddaje na Prvem programu Radia Slovenija je sodeloval s programom ARS Radia Slovenija, z radiom Koper in s slovenskim programom radia RAI Trst. Tudi televizija je bila medij, prek katerega je posredoval podobo ljudskega plesa najširšemu krogu ljudi. Med letoma 1976 in 1996 je pripravil scenarij in strokovno sodeloval pri 28 oddajah s skupnim naslovom *Slovenski ljudski plesi*, ki jih je režirala Marija Šeme Baričević. Izbrane oddaje tega cikla so izšle tudi na videokasetah. Hkrati pa so mu bili prav ti televizijski posnetki vir za zapis nekaterih plesnih različic za arhivsko zbirko zapisov ljudskega plesa. Čeprav so oddaje želele predstaviti podobo slovenskega ljudskega plesa, se v njih močno zrcali odsev delovanja slovenskih folklornih skupin tistega časa – na eni strani tako v oblačilnem videzu nastopajočih kot tudi v sami izvedbi plesov, saj so ti dodobra koreografrani za potrebe televizijske produkcije. Tako oddaje bolj kot ljudski ples prikazujejo že podobo folklornega plesa (tj. ljudskega plesa na odru).

Ramovševe raziskovalne poti so se pogosto križale, srečevale in stapljale z njegovo umetniško potjo. Še preden je postal raziskovalec ljudskega plesa, je bil namreč umetniški vodja ljubljanske Akademске folklorne skupine France Marolt. Povezava med predmetom njegovih raziskav, plesnimi postavitvami in umetniškim vodenjem skupine je (bila) vseskozi izrazita in opazna. Njegove prve terenske poti (1967) so ga vodile v Rezijo, na podlagi tega so nastali članki »Srečanje z rezijanskimi plesi« (Ramovš 1967) in »Problem zapisovanja individualnih variacij rezijanskega plesa« (1971b), v istem času pa tudi njegova prva odrska plesna postavitve *Rezijanski plesi* za omenjeno folklorno skupino. Tudi osnove za nekatere druge postavitve in tematske zasnove letnih koncertov skupine lahko neposredno povežemo z nekaterimi njegovimi znanstvenimi objavami. Razprava o romarskem vrtcu (1977b) je

⁴ Podrobneje to prepletenost obravnava Bojan Knific v tem zvezku (Knific 2015).

dobila odrski odsev leta 1988, razprava o osemci je nastajala istočasno z istoimensko plesno postavitvijo, razprava o mazurki (1990a) je bila osnova tematskemu koncertu skupine v marcu 1996, razpravi o povezavi ljudske pesmi in plesa (1998a, 1999a) sta bili izhodišče drugemu delu prireditve ob 50. letnici delovanja skupine.

Prav dobro poznavanje ljudskega plesa in njegove raznovrstnosti se je izražalo tudi v Ramovševih plesnih postavitvah za »njegovo« Akademsko folklorno skupino France Marolt, za katero je pripravil 37 različnih odrskih postavitev. Odrske postavitve je pripravljaj tudi za mnoge druge folklorne skupine – po letu 1991 le za slovenske, pred tem pa nekaj tudi za skupine v drugih jugoslovanskih republikah. Njegov opus odrskih priredb ljudskega plesa danes obsega 85 različnih plesnih postavitev.

Aplikativna naravnost etnokoreologa Mirka Ramovša se kaže tudi v dolgoročnem sodelovanju z ustanovami, ki skrbijo za ljubiteljsko oz. t. i. folklorno dejavnost. To je Ramovš aktivno sooblikoval s sodelovanjem v različnih delovnih telesih, ki usmerjajo delovanje folklornih skupin v Sloveniji, s strokovnim ocenjevanjem srečanj folklornih skupin ter predavanji na številnih seminarjih za člane folklornih skupin (več gl. Knific 2015). Dejaven pa je bil tudi v nekdanjem jugoslovanskem prostoru, kjer je bil od leta 1966 do 1990 predavatelj za slovenske ljudske plesne na *Medjunarodni školi folklor*a v organizaciji tedanjega Prosvjetnega sabora Hrvatske (Ramovš 2000a). To je bil tudi kraj, kjer se je letno srečeval s številnimi raziskovalci ljudskega plesa v Jugoslaviji, si z njimi izmenjeval raziskovalne izkušnje in poglede.

Pripravljenost pomagati folklornim skupinam pri pridobivanju gradiva, na podlagi katerega bi te ustvarjale svoje plesne postavitve izhajajoče iz (lastnega) lokalnega izročila, ga je v zadnjih dvanajstih letih vodila k raziskovanju plesnega izročila v posamičnih krajih. To je bil povod za objavo izsledkov o plesni dediščini Lancove vasi, Velike Polane, Ivanjkovcev in Križevcev (Ramovš 2003a, 2004c, 2007, 2010).

SKLEP

Časi, v katerem je deloval in aktivno raziskoval Mirko Ramovš, so prinesli mnogo izzivov in sprememb v družbi na Slovenskem. Te so vplivale tudi na preoblikovanje plesa, plesnih navad in okoliščin plesnih dogodkov med ljudmi. Ramovš se je teh sprememb v družbi in stroki zavedal, a hkrati tudi tega, da sam na področju etnokoreoloških raziskav ne bo zmožl vsega postoriti. Njegova prioriteta je bila čim bolj predstaviti podobo ljudskega plesa na Slovenskem ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja – jo dokumentirati in arhivirati, v naslednji fazi pa zbrano gradivo tudi objaviti in preučiti. Njegov prispevek k raziskovanju slovenskega ljudskega plesa je bil prepoznan v stanovskih krogih, saj je bil leta 1996 dobitnik Murkovega priznanja Slovenskega etnološkega društva, leta 2002 pa je prejel najvišjo državno, Zoisovo nagrado za življenjsko delo na področju etnokoreologije, poleg teh pa še števila druga priznanja in nagrade, ki jih je dobil za svoje raziskovalno in

aplikativno etnokoreološko delo.⁵ Od svoje zaposlitve na GNI leta 1966 je uspešno opravil številne naloge, ki si jih je postavil in tako prispeval pomemben delež k etnokoreološkim raziskavam na Slovenskem.

Ko je pred dvajsetimi leti Ramovš zarisoval prihodnje naloge slovenske etnokoreologije, je med drugim zapisal:

Predmet raziskovanja ne bo v prvi vrsti ples, ampak človek kot plesalec, njegov odnos do plesa, njegovo doživljanje plesa, predvsem pa, kako se ples kaže kot oblika neverbalne komunikacije, pri čemer je mišljen izključno ples, v katerem ljudje iz vseh slojev sodelujejo zaradi osebnega razvedrila. V ospredju bo torej »plesno dogajanje«. (Ramovš 1995a: 6)

Nakazano približevanje koreološkega (Giurchescu in Trop 1991) in antropološkega pristopa (Kaeppler 1991) k preučevanju plesa se v Ramovševih raziskavah ljudskega plesa ni nikoli povsem zlilo v eno, saj je vedno izhajal iz plesa in se šele nato približeval plesalcu. Ta naloga ostaja njegovim naslednikom. Ob tem pa jim bodo v pomoč njegove razprave, ki so skušale odgovarjati na vprašanja o izviru ljudskih plesov, o poteku razvoja njihovih oblik, s primerjalno metodo je skušal izluščiti posebnosti ljudskega plesa na Slovenskem v primerjavi s sorodnim izročilom sosednjih in drugih evropskih narodov; pri tem so bile Ramovševe primerjave usmerjene prvenstveno v jugoslovanski in avstrijsko-nemški prostor. Njegove etnokoreološke raziskave so bila predvsem kulturno-zgodovinske, pogosto so bile opravljene s koreološko morfološko-strukturno metodo, pa tudi primerjalno in geografsko. Prednost pred teorijo je dajal empiriji, zaradi historičnih izhodišč pa se je zavedal pomena arhivskega gradiva, ki ga je obogatil s podobami ljudskega plesa s konca 19. in začetka 20. stoletja, kakor ga je lahko še našel v spominih in pogovorih s številnimi sogovorniki na terenu.

Ob tem so ostale ob strani naloge in nepreučene teme sodobne plesne kulture. Zato je naloga njegovih naslednikov, da poleg plesa v svoji sodobnosti 21. stoletja preučijo tudi Ramovšev čas, tj. drugo polovico 20. stoletja, ki je bila v njegovih etnokoreoloških raziskavah zapostavljena v prid raziskovanju izginjajočega plesnega izročila. Čeprav se je današnji pogled in usmerjenost raziskav plesa spremenila, je njegov prispevek etnokoreološkim raziskavam, ob upoštevanju, da je na tem področju večinoma deloval sam, brez sodelavcev, velik. Zato mu ni težko pripisati vloge najpomembnejšega in najvplivnejšega slovenskega etnokoreologa doslej.

⁵ Ramovš je bil tudi nagrajenec Kidričevega sklada (1981), ZKOS mu je podelila Maroltovo plaketo (1984), za umetniške predstavitve slovenskega plesnega izročila je prejel Zupančičevo nagrado (1989), za življenjsko delo na področju ljudskega plesa Častni znak svobode Republike Slovenije (1998), za znanstveno delo v etnokoreologiji Zlati znak ZRC SAZU (2001), za raziskovanje glasbenega in plesnega izročila Štrekljevo nagrado (2009) (prim. Kunej 2005: 245).

REFERENCE

- Baš, Angelos (ur.). 2004. *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Bogataj, Janez in Mirko Ramovš (ur.). 1979. *Zbornik 24. kongresa jugoslovanskih folkloristov – Piran 1977*. *Glasnik SED* 17 (5). Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.
- Fikfak Jurij in Niko Kuret. Pogovor z Nikom Kuretom. 2008 (1985). V: Ingrid Slavec Gradišnik in Helena Ložar - Podlogar (ur.), *Čar izročila: Zapuščina Nika Kureta (1906–1995)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (Opera ethnologica Slovenica), 69–78.
- Felföldi, Lazlo. 1999. Folk Dance Research in Hungary: Relations among Theory, Fieldwork and the Archive. V: Theresa J. Buckland (ur.), *Dance in the Field: Theory, Methods and Issues in Dance Ethnography*. Houndmills [etc.]: Macmillan Press, 55–70.
- Giurchescu, Anca in Lisbet Trop. 1991. Theory and Methods in Dance Research: A European Approach to the Holistic Study of Dance. *Yearbook for Traditional Music* 23: 1–11. DOI: 10.2307/768392
- Golež Kaučič, Marjetka. 2014. Portret Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU ob njegovi osemdesetletnici. *Traditiones* 43 (2): 6–8.
- Kaepler, Adrienne L. 1991. American Approaches to the Study of Dance. *Yearbook for Traditional Music* 23: 11–21. DOI: 10.2307/768393
- Knific, Bojan. 2015. Mirko Ramovš – znanstvenik med ljubitelji. *Traditiones* 44 (2): 25–50. DOI: 10.3986/Traditio2015440202
- Križnar, Naško. 1982. *Slovenski etnološki film: Filmografija 1905–1980*. Ljubljana: Slovenski gledališki in filmski muzej.
- Kunec, Rebeka. 2005. Etnokoreolog Mirko Ramovš, sedemdesetletnik. *Traditiones* 34 (1): 243–247.
- Kunec, Rebeka. 2012. *Štajeriš: Podoba in kontekst slovenskega ljudskega plesa*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Kunec, Rebeka. 2014. Osem desetletij inštituta, ki je imel nekoč svojo plesno-folklorno skupino. *Folkloristik* 10: 108–110.
- Kunec, Rebeka. 2015. Bibliografija Mirka Ramovša. *Traditiones* 44 (2): 51–78. DOI: 10.3986/Traditio2015440203.
- Marolt, France in Marija Šuštar. 1958. *Slovenski ljudski plesi Koroske*. Ljubljana: Glasbeno narodopisni inštitut (Slovenski ljudski plesi; 2).
- Quigley, Colin. 2015. György Martin's Place in Applied Ethnochoreology. *Acta Ethnographica Hungarica* 60 (1): 111–120. DOI: 10.1556/022.2015.60.1.13
- Ramovš, Mirko. 1967. Srečanje z rezijanskimi plesi. *Glasnik SED* 8 (1): 2–3.
- Ramovš, Mirko. 1971a. Još nešto o plesovima pojedinih regija: Plesovi alpske cone. V: Ivan Ivančan, *Folklor i scena: Priručnik za rukovodioce folklornih skupin*. Zagreb: Prosvjetni sabor Hrvatske (Muzička biblioteka), 53–59.
- Ramovš, Mirko. 1971b. Problem zapisivanja individualnih varijacija rezijanskoga plesa. V: Cvjetko Rihtman (ur.), *Rad XV. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije u Jajcu 12.–16. septembra 1968. godine*. Sarajevo: [B. n. z.], 315–318.
- Ramovš, Mirko. 1971c. *Slovenski narodni plesovi: Skripta za folklorni seminar*. Zagreb: Prosvjetni sabor Hrvatske.
- Ramovš, Mirko. 1972a. Potrkani ples. *Traditiones* 1: 131–141.

- Ramovš, Mirko. 1972b. Vloga fantovščine v ljudskih plesih Slovenske Istre in Primorja. V: Vinko Žganec (ur.), *Rad XVII. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, Poreč 1970*. Zagreb: Savez udruženja folklorista Jugoslavije in Društvo folklorista Hrvatske, 91–94.
- Ramovš, Mirko. 1973. Valvasorjevo etnokoreološko gradivo. *Traditiones* 2: 174–158.
- Ramovš, Mirko. 1977a. Ples. V: Slavko Kremenšek idr. (ur.), *Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja: Vprašalnica X*. Ljubljana: Raziskovalna skupnost slovenskih etnologov, 105–127.
- Ramovš, Mirko. 1977b. Romarski vrtec. *Traditiones* 4: 47–48.
- Ramovš, Mirko. 1979. Ples na Anževo v Predgradu. *Traditiones* 5–6: 305–312.
- Ramovš, Mirko. 1980a. Metode in cilji raziskovanja slovenskega ljudskega plesa. V: Slavko Kremenšek in Janez Bogataj (ur.), *Poglavja iz metodike etnološkega raziskovanja – 1*. Ljubljana: Filozofska fakulteta (Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva; 4), 80–89.
- Ramovš, Mirko. 1980b. *Plesat me pelji: Plesno izročilo na Slovenskem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ramovš, Mirko. 1984. Vloga ljudskega plesa v življenju slovenskih izseljencev. *Traditiones* 13: 59–62.
- Ramovš, Mirko. 1986. »Sedem korakov«. *Traditiones* 15: 201–224.
- Ramovš, Mirko. 1988. Visoki ali prvi rej. *Traditiones* 17: 187–208.
- Ramovš, Mirko. 1989a. Etnokoreologija. V: Marjan Javornik idr. (ur.), *Enciklopedija Slovenije* 3. Ljubljana: Mladinska knjiga, 63.
- Ramovš, Mirko. 1989b. Kolanje v Sloveniji. V: Dragoslav Antonijević (ur.), *Zbornik radova XXXVI. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, Sokobanja 1989*, 25.–20. IX. Beograd: Udruženje folklorista Srbije, 419–423.
- Ramovš, Mirko. 1990a. Mazurka kot ljudski ples. *Traditiones* 19: 107–124.
- Ramovš, Mirko. 1990b. Ljudski ples na odru – umetnost ali zabava? V: Tomislav Đurić (ur.), *Rad XXXVII. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, Plitvička jezera 1990*. Zagreb: Društvo folklorista Hrvatske, 160–163.
- Ramovš, Mirko. 1991. Otroške igre z odvzemanjem in privzemanjem na Slovenskem. *Traditiones* 20: 127–142.
- Ramovš, Mirko. 1992a. »Osemca«. *Traditiones* 21: 105–112.
- Ramovš, Mirko. 1992b. *Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem: Gorenjska, Dolenjska, Notranjska*. Ljubljana: Kres.
- Ramovš, Mirko. 1992c. Ljudski ples. V: Marjan Javornik idr. (ur.), *Enciklopedija Slovenije* 6. Ljubljana: Mladinska knjiga, 295–296.
- Ramovš, Mirko. 1995a. Naloge slovenske etnokoreologije v prihodnje. *Glasnik SED* 35 (4): 6–9.
- Ramovš, Mirko. 1995b. *Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem: Bela krajina in Kostel*. Ljubljana: Kres.
- Ramovš, Mirko. 1995c. Štrekljev prispevek k raziskovanju ljudskega plesa. *Traditiones* 24: 293–300.
- Ramovš, Mirko. 1996. *Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem: Prekmurje in Porabje*. Ljubljana: Kres.
- Ramovš, Mirko. 1997. *Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem: Vzhodna Štajerska*. Ljubljana: Kres.
- Ramovš, Mirko. 1998a. Ples v slovenski ljudski pesmi. *Traditiones* 27: 79–96.
- Ramovš, Mirko. 1998b. *Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem: Od Slovenske Istre do Trente. 1. del*. Ljubljana: Kres.
- Ramovš, Mirko. 1999a. Ljudske plesne pesmi na Slovenskem. *Traditiones* 28 (2): 167–176.

- Ramovš, Mirko. 1999b. *Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem: Od Slovenske Istre do Trente. 2. del.* Ljubljana: Kres.
- Ramovš, Mirko. 2000a. Mirko Ramovš (od 1966 dalje).[Biobibliografija]. V: Marko Terseglav (ur.), *65 let Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU: 1934–1999.* Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 65–69.
- Ramovš, Mirko. 2000b. *Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem: Koroška in zahodna Štajerska.* Ljubljana: Kres.
- Ramovš, Mirko. 2001. »Ko smo s plesom gor jenjali ...«: Oris porabskega plesnega izročila. *Traditiones* 30 (1): 221–234.
- Ramovš, Mirko. 2003a. Plesno izročilo Lancove vasi in okolice. V: Mirko Ramovš, Marija Makarovič in Aleš Gačnik, *Dediščina Lancove vasi in okolice: Noša, plesi in maske.* Ptuj: Znanstvenoraziskovalno središče Bistra; Lancova vas: Folklorno društvo, 43–61.
- Ramovš, Mirko. 2003b. Valček kot slovenski ljudski ples. *Traditiones* 32 (2): 33–39.
- Ramovš, Mirko. 2004a. Etnokoreologija. V: Angelos Baš (ur.), *Slovenski etnološki leksikon.* Ljubljana: Mladinska knjiga, 116.
- Ramovš, Mirko. 2004b. Koreološka in antropološka podoba plesnih iger na Slovenskem. *Traditiones* 33 (2): 161–180.
- Ramovš, Mirko. 2004c. Plesna dediščina Velike Polane in okolice. V: Mirko Ramovš, Metka Fujs in Marija Makarovič, *Naša Poljana: Kulturna dediščina Velike Polane in okolice.* Velika Polana: KD Miško Kranjec, 131–184.
- Ramovš, Mirko. 2005. Metamorphoses of Slovenian Folk Dance. *Traditiones* 34 (1): 141–154.
- Ramovš, Mirko. 2007. Plesna dediščina Ivanjkovcev in okolice. V: Mirko Ramovš, Marija Makarovič in Irena Cerovič, *Ivanjkovci z okolico iz preteklosti za prihodnost.* Ivanjkovci: Turistično kulturno društvo, 9–32.
- Ramovš, Mirko. 2009. Problemi interpretacije plesnih zapisa. V: Naila Celibašić in Ljiljana Marks (ur.), *Izazov tradicijske kulture: Svečani zbornik za Zoricu Vitez.* Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 302–308.
- Ramovš, Mirko. 2010. Plesna dediščina Prlekije v krajih od Ljutomera do Kapele. V: Mirko Ramovš, Christian Promitzer in Marija Makarovič, »*S kajera vün potegnjeno*«: *Oblačilna in plesna dediščina križevske fare z okolico.* Bučečovci: KD Kajer, 269–317.
- Ramovš, Mirko. 2014. Terenske zgodbe. *Glasnik SED* 54 (3): 51–59.
- Simetinger, Tomaž. 2014. Zgodovina prava in plesna kultura od prvih virov do sredine 20. stoletja: Prvi del. *Glasnik SED* 54 (4): 9–17.
- Slavec Gradišnik, Ingrid. 1990. *Etnologija na Slovenskem: Med čermi narodopisja in antropologije.* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Šuštar, Marija. 1958. *Slovenski ljudski plesi Primorske.* Ljubljana: Glasbeno narodopisni inštitut (Slovenski ljudski plesi; 1).
- Šuštar, Marija. 1968. *Slovenski ljudski plesi Prekmurja.* Ljubljana: Glasbeno narodopisni inštitut (Slovenski ljudski plesi; 3).
- Zebec, Tvrtko. 1995. O teorijah in metodah raziskovanja plesa. *Traditiones* 24: 301–307.

MIRKO RAMOVŠ'S PATH IN ETHNOCHOREOLOGY

The study of ethnochoreology was established in Slovenia by France Marolt, and when the Institute of Ethnomusicology was founded in 1934 he also envisaged that a department for folk dance would be established; however, this only came into being after 1945, when the task was assumed by Marija Šuštar. She was succeeded in 1966 by Mirko Ramovš, who studied dance heritage at the institute until his retirement in 2003.

*The Slovenian tradition of studying dance culture primarily had a positivist orientation in the twentieth century. This orientation was also followed by Mirko Ramovš because one of his priorities was collecting material and recording folk dance, which is swiftly being overshadowed by new modern dances, and so such notations pull them from oblivion and preserve their memory. Ramovš believed that material was the basis of any research, and so he dedicated great attention to this and carried out many field studies in Slovenia and among Slovenians in cross-border areas. In addition to his dance notations, he also contributed many audio recordings of folk music to the institute's archives. His fieldwork was always oriented toward collecting material characteristic of the past, and it was only rarely that he observed and documented modern dance forms or events. In 1980, Ramovš published the anthology *Plesat me pelji. Plesno izročilo na Slovenskem (Take Me Dancing: Dance Heritage in Slovenia)*, and his seven-volume collection *Polka je ukazana. Plesno izročilo na Slovenskem (A Polka Is Ordered: Dance Heritage in Slovenia)* appeared from 1992 to 2000. In all of these publications, the introductory theoretical section is followed by the publication of many examples of folkdance transcriptions. Ramovš published most of his analytical studies in the journal *Traditiones*, and in them he usually dealt with a particular dance from the perspective of its historical development or its choreological structure. During the last period, his publications were distinguished by the increasingly frequent inclusion of perspectives from dance anthropology.*

Ramovš disseminated his research findings not only among the scholarly community, but also among the general public through radio programs, and he was also involved as a screenwriter in television broadcasts about Slovenian folk dance. He used his findings in his work with folkdance groups (as a lecturer and consultant), and especially as a choreographer and as the artistic head of a folkdance group for many years.

Ramovš studied folk dance as it was practiced in Slovenian ethnic territory at the end of the nineteenth century and beginning of the twentieth. It is thanks to him that a much clearer image of folk dance in the past is now available. Modern dance phenomena interested him as an aid in explaining past folk dance tradition. Thus, the role of his successors will be to study not only dance in its modern form, but also dance phenomena from the time when Mirko Ramovš carried out his research—that is, the second half of the twentieth century—which was almost completely overlooked in his studies.

Dr. Rebeka Kunej, Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU
Novi trg 2, 1000 Ljubljana, rebeka.kunej@zrc-sazu.si

